

בדין פתיל תכלת

הוצאת חכמה

יחקור האם דין פתיל תכלת הוא דין צנף, או שהוא דין צנף הלצן, שצריך להטיל צנף הלצן פתיל תכלת.

דף (ל"ח.) התכלת אינה מעכבת את הלצן והלצן אינו מעכב את התכלת. יעוי' בחרגוס אונקלוס קו"פ שלת, דחרגס על ציצית הכנף פתיל תכלת: "ויסתנון על כרוספדא דכנפא חוטא דתכלתא". והיינו דדינא דפתיל תכלת הוא דין צנף, ולכאורה כפשטא דקרא, דרישא דועשו ציצית על כנפי צגדיהם, דיעשו ציצית על כנף, ורק זהו דינו של הכנף, אבל דינא דפתיל תכלת הוא על ציצית הכנף והיינו הענף, דעל הענף דהלצן שזהו הציצית האמור בקרא, יתנו פתיל תכלת. דהמזוה היא להטיל על הכנף חוטי לצן, ועל הלצן איכא למזוה להטיל פתיל תכלת. וכל דינו הוא לתת תכלת על הענף ולא צנף. אולם בחרגוס יונתן בן עוזיאל חרגס: "ויסתנון על אנפא גוליתאון שזיר דתכלתא". הרי דס"ל דמזות תכלת הוי דינא צנף, דמזוה להטיל על הכנף חרי גווי, חוטי לצן וחוטי תכלת, דדין נתינת פתיל תכלת הוא דין צנף, ואיזהו מקומו של הטלת התכלת, זהו במקום וד' דנתינת הלצן. והנה מפורש להדיא ברמב"ם פ"א מציצית ה"ג בחרגוס אונקלוס שכתב וז"ל: "נמצאו

במזוה זו שני צוויים, שיעשה על הכנף ענף יוצא ממנה. ושיכרוך על הענף חוט תכלת, שנאמר ועשו להם ציצית ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת". עכ"ל. הרי דהמזוה היא להטיל על הענף פתיל תכלת. וכן מתבאר מהמשך דברי הרמב"ם דה"ד. ¹²³⁴⁵⁶⁷ דהנה צגמ' פרכינן אמחני' דהתכלת אינה מעכבת את הלצן והלצן אינו מעכב את התכלת, לימא מחני' דלא כרבי, דחניא וראיתם אותו מלמד שמעבדין זה את זה דברי רבי, וסכ"א אין מעבדין. ויעוי"ש דמסקינן דמחני' אולא אף אליבא דרבי, והא דשנינן במשנתינו דאין התכלת מעכבת את הלצן היינו דדין קדימה, דאיכא דין בעלמא להקדים לצן לתכלת וע"ז שנינו דאם הקדים תכלת לצן יצא חלא שחיסר מזוה. ופרכינן התינת לצן דאינו מעכב את התכלת אלא תכלת דאינה מעכבת את הלצן היכי משכחת לה, ואמר רבא לא נזכר אלא לגרדומים, דאם נחתכו חוטי הלצן ונשאר רק כשיעור גרדומים כשרה. כ"ה בפרש"י וחוסי' צסוגיין. אולם הרמב"ם דה"ד כתב וז"ל: "והתכלת אינו מעכב את הלצן והלצן אינו מעכב את התכלת, כיצד הרי שאין לו תכלת עושה לצן לצדו, וכן אם עשה לצן ותכלת ונפסק הלצן ונחמט עד הכנף ונשאר התכלת לצדו כשר". עכ"ל.

וקשה דצסוגיין מחזאר דרך כשנשתייר
 עדיין חוטי חכלת מחזאר הנציח אבל
 כשאין כלל חוטי חכלת פסולה, וכן אם
 עשה חכלת ונפסק הלצן ונחמט עד
 הכנף ונשאר החכלת לצדו נמי מחזאר
 דפסולה דליכא גרדומין. והלא פסק כרבי.
 וביאר הכסף משנה דהרמב"ם נטה
 מפרש"י ומפרש דהחינה לצן דאינו מעכב
 את החכלת, דהיינו שאם עשה חוטי לצן
 אע"פ שלא כרך עליהם חכלת יא, אלא
 חכלת דאינו מעכב את הלצן מאי היא,
 דמשמע שאם הטיל חכלת לצד יא, והלא
 כל קיום המצוה היא בהטלת החכלת על
 הלצן וכמש"כ ועשו להם צינית וגו' ונחנו
 על צינית הכנף פחיל חכלת, משמע שאין
 מקום לפחיל חכלת אלא א"כ יהיה צינית
 דלצן שעליו ינתן חוטי החכלת. ואסיקנא
 לא נצרכה אלא לגרדומין דכיון דנתן
 מחלה לצן וחכלת אע"ג דאח"כ איגרדוס
 כשרה, כיון דאחא משיירי כשרות. אח"ד
 הכ"מ. ויעוי' עוד מש"כ הכ"מ שם הי"ח.
 והיינו כטעמי, דס"ל דדין נחינה חוטי

חכלת זהו על הענף ולא על הכנף. ואשר
 ע"כ שפיר מחלקת המצוה בין לצן
 לחכלת, וזהו דפשיטא כשיש רק חוטי לצן
 דינא אע"ג דעדיין לא הטיל חוטי חכלת.
 אך כשיש צידו רק חוטי חכלת ולא לצן בזה
 הוא דמתקשין היאך יקויים צבה"ג מצוה
 צינית, דהרי כל הציווי בזה הוא להטיל
 חכלת על לצן, וכשאין לצן אין מצוה. אכן
 בדעת חוס' ורש"י דנטו מזה י"ל דס"ל
 דדין נחינה פחיל חכלת הוא על הכנף לא
 על הענף, וכמש"נ בתרגום יונתן בן
 עוזיאל, ואשר ע"כ ל"ש למימר דפשיטא לן
 דמצוה לצן ללא חכלת דינא, ובחכלת בלא
 לצן דלא יא, דהלא צשניהם חדא מצוה
 איכא, שיהא על הכנף פחיל לצן ופחיל
 חכלת. וע"כ ביארו הסוגיא באופ"א.
 ודו"ק. והנפק"מ מזה, דלדעת הרמב"ם
 וכפמשנ"ח צד' התרגום אונקלוס דהמצוה
 חכלת הוי רק על הלצן, אם אין לצן לא
 יקיים מצוה בהטלת ד' חוטי חכלת. ושו"ר
 שכ"כ השפ"א צסוגיין ד"ה האי מנאכו'.
 ע"ש.